

HATÁR GYŐZŐ

Szent Oroszország*

ÁLOMTÖRTÉNET

Cirillbetűs komputerproblémáimat beszélem meg a rokonszenves Volodjával, akit alig ismerek és csak néhanapján alkalmatlankodom nála, tabáni, sárgaemeletes, lomb-lugasos házában, amely hivatala is. Barátságos, készséges; mindig visszafogva diskurálunk, nem akarjuk elmélyíteni, ami nincs. E nagy rezerváltság ellenére valahogy kiderül, hogy Volodja szörnyen érdeklődik az orosz internet iránt és kirillikája is van (ami nekem nincs, nem is kell). Vigyázatlanul elkottyantom, hogy érték oroszul, hiszen valamikor, az elbűvölő Nadjezsda Ivanovnával, öt évig felejthetetlen mézesheteket töltöttem és ráragadt a nyelv meg a Család, a Családon keresztül egész Szent Oroszország – no de hagyjuk ezt, még belegabalyodunk: csak semmit, senkinek. Az orrára kötni. Az én Volodjám felmelegszik, begerjed, hol-merre-hány-de-hány levelező partnere van, de még mennyire! akarom az e-mail címüket, hányat adjon? Szeretne találkozni velem, egyszer hosszabban, ahol leülhetnénk és kibeszélhetnénk orosz-rajongásunkat – és Miskolcot ajánlja, ahol az Intézet főhadiszállása van. Én és orosz-rajongás? Miféle intézet? Már húzódnék vissza teknőc-héjamba, de Miskolc megüti a fületem. Miért éppen Miskolc? Honnan tudja Volodja, hogy Miskolchoz engem gyengéd szálak fűznek? Volodja (mondja): miért, ott is volt nője, ha nem veszi tolakodásnak? Dehogyan veszem, nem veszem semminek, nekem sehosem volt „nőm”, még „nejem” is csak elvétve, különben is, én vagyok az idősebb, nem tegeződünk. Nem mondok Volodjának se igent, se nemet s ezenközben – mert ez a dogok miértje: Volodja Miskolcon tartja az internet cirill kukacát és billentyűzetét – ezenközben (üres szájjáratás közben) felbukkan Bogárka, a Gyönyörű.

Mert arra emberyelven nincs szó, Bogárka, a maga ezüstpézsmá bundájában hogy milyen haláli-gyönyörű; csak éppen irinkó-pirinkó és agyonfestett (a körme rézezüst-fekete, a topánja toronyplatform: koturnusza magasabb, mint ő). Bogárka Soros-ösztöndíjjal csavarta el annak az ogyesszai pénzmágnás-

* ... Elküldöm ezt az apróságot, ha egyébért nem, hát azért, mert valami burkolt célzás felbukkan benne Baka Pistára, és ezért az volna a helyénvaló, hogy nálatok lásson napvilágot. Álom-fogantatású, de meg kell mondanom, hogy abból az álomból megrökönyödve ébredtem, megrökönyödve írtam, amit írtam, s utána váltig azon töprengtem, mondhatja-e a szerző valamelyik írásáról, hogy „nem vállal vele közösséget”...? Máig sem tértem magamhoz a meglepetéstől s rád bízom, hogy egyáltalán közölnéd-e vagy sem. Jómagam – nem tudok mit kezdeni vele. (*Határ Győző*)

haramiának a fejét, aki a minap a slágerlista tetejére ugrott, aranylemezes és Bogárkának teljes szabadságot ad. Bogárka épp csapongó kedvében van és lecsapni készül: tanulni készül ogyesszául (már megvolt a nászbibi, de csupán mutogatónyelven, némajáték s finoman szólva, így nem dugás a dugás – aszongya:) elszegődnek-e mellé, adnék-e orosz leckéket, ha egyebek közt ráérünk arra is? Parányi bundáját szétlebbenti, hogy lássam, mi vár rám: kísértésnek parányi s honnan tudjam, nem kétnyelvű-e, mint jómagam és csak rámtelepített újorosz kémnek adok maffia-órákat? Bogárka kitérő válaszaimat halogatásnak/beleegyezésnek veszi, ide-oda követ és jól időzíti gyanús felbukkanásait. Most is, most is: amilyen magasközéposztály és édesen szórja a pénzt. Elárulja Felső Kapcsolatát, meg hogy őt a Nagyorosz Megújulási Mozgalomban Mílocska Kapílocskának nevezik, ami Elromlott Vízcsapot jelent.

Hogy Volodja volt-e vagy Kapílocska terjesztette, Tabán-szerzte elterjedt a híre, hogy érdeklődöm Szent Oroszország iránt. Interneten neszét veszem, hogy Nagyorosz Megújhódási Szimpóziumra készülnek a Dürer-fasor Ajtósi-Intézetében (melynek hátsó bejárata a Tabánnal határos); nem bizonyos, hogy ülőhelyem is lesz – hacsak a Földet nem tekintjük egyetlen, székekre-oszthatatlan, nagy Ülőhelynek – de mint rajongót, szívesen látnak. Alighogy kitöröltem a komputeren, teljesen megfeledeztem az üzenetről, nem szondázom tudatalattiságomat s a Szerzők Totál Megszűnte után magam sem tartom magamat annak (mármint e sorok szerzőjének), de tény és való, hogy történetesen akkor találtam arra tévedni – tán épp Volodjával akadt sürgős értekezni-valóm – amikor épp megejtették az összeröffenést és hogy mikor kezdődhetett, azt sem tudom: épp javában állt. Ugyanazok az öröksárga tabáni falak, egy emeletes labirintus-udvar gondozatlan cserjékkel, elcsenevészesedett fákkal, lerobbant padokkal. Köröskörül ülnek, a korláton kilógnak, aki éppen beszél, a fényzőró a fracniját kikapja a tömegből (mely hézagos és csak amolyan mondvacsinált sereglet).

Még fel se ocsúdok a meglepetésből, félrehúzódni sincs időm és a bőrzekés kecskeszakállas Vasziljenko, az ukrán, kezembe nyom két teletőgy üvegzaccskót degeszre tömve titkos citromírással: a tűz fölött egyszeri olvasásra, mielőtt elhamvad. Az Ukrán Megújulás Titkos Tervei abházul, grúzul és franciául. Igaz öröömre szolgál, motyogom a kezemet szorongatónak, gratulálok. Vasziljenko (mondja:) tartsa meg: önnek hoztam, az öné. Nemes Ügy s Ön amilyen Nagy Lélek, bizonyára tenni fog valamit az Ügy érdekében. Ódát és Eposzt a Megújhódásról. Vasziljenko: bírom ígéretét? Bírja ígéretemet. Odatúlról Mílocska Kapílocska ígéző szeme-tüze. Körüljártatom a tekintetemet. Ugyanazok az öröksárga tabáni falak, a tornácemeleten Volodja integet: akkor Miskolcon, ugye? Elígérkezéseimet nem győzöm számontartani. Köröskörül a nyakakon csupa gimnasztyorka, ingen csupa színarany mellhímzés, a lányok szemérmetlenül melleldiznek, akár a sztroboszkóp forgófénye alatt a diszkó-

ban, és odatartósan, hol a fenekükkel, hol a didivel, hol az éppen szólásra emelkedőnek a szája-tátogásával, a körbe-karikába küllőző lapátfény meg-megvillan. Viharvert fiatalok, világjáró hálósák-göngyölegek; ideházasodott-itt-felejtkezett régi emigránsok a Gumigyárból, a Gombüzemből, a tabáni Tescóból, mindenki.

A közfigyelem felémfordul, túzokhajzatom felkelti érdeklődésüket, nocsak, vengerszkij pizsátyelj, ihaj-csuhaj-egzotikum. Nagy tisztelettel faggatóra fognak, Nu-ka, nu-da, röpködnek az orosz kérdések; a lányok hadarnak, a szleng, a divatszavak egymáson gurulva hemperegnek. A szemem kigúvad, a fülbevalóim kipotyognak, a varkocsom kibomlik. Krampusz-grabancsal, készületlenül s hiszen ha ötolni-hatolni tudnék: de csak állok kukán s a közderültség közepén már tárgyalják is szégyenletes felsülésemet: amit mondok, az csipuha, aki mondja, az nyigodgyáj, nyicsevo nye znajot: úzsasz agyin. Ki tudja, mit értett a kérdések pergőtüzéből. A semminél is kevesebbet. A közderültség közröhejbe fullad, a közhangulatot foglalja össze, amikor Bakhtin-szakértőjük, Nagykcsmás Kondrátyevics Kanurin, láncon melléreejtett pápaszemmel egy magas körszakállas tanárfigura, a fulladásig röhécselve, amilyen kibökhetetlen-mulatságosnak a maga sutkáját tartja, elsüti a maga sutkáját és elmondja a nagynevű, múlt századi, Goncourt-díjas költő, Mélancourt esetét, aki NOVGOROD OSTROMÁRÓL quatrain-ekben eposzt írt és nem hogy azt se tudta, melyik ostrom, amiről ír, de azt sem, hogy Novgorodot merre keresse a térképen. Se a varangokról, se a svédekről-litvánokról, a tatárdúlásról semmit-de-semmit. „Novgorod Ostroma”? Hahaha, bruhaha: hogy ki gályáit égette fel kicsoda melyik folyón: annyit se! A balti bárók, a Hanza-városokkal hogy mikor-merre-mit kereskedtünk! Alexander Nyevszkij! Batu Kán, aki a jégolvadás előtt a mocsarakról eltakarodott, meg hogy Gyimitrij Danszkoj: Atyuskám! Se erről, se arról: Monsieur Mélancourt Novgorodról az égadta világon semmit nem tudott. Hahaha, bruhaha!...

A Nagykcsmás Bakhtin-szakértő a végén ujjával is rám mutogatott és majd eldőlt a röhécseléstől, amely ragadt: röhögőgörcs és vészjósló tömeghisztéria lett belőle. A hahota valóságos viharát váltotta ki a professzor sutkája s mintegy a porond közepén, a leöntött-lesajnált pojáca szerepében ott álltam én megkoppasztva, tollban-kátrányban meghempergetve és csak azért nem süllyedtem a föld alá szégyenletemben, mert éreztem, az elnadrágoláshoz Szent Oroszország Megújhodása túlságosan jelentéktelennek tart: mi egy vengerec, ha nem – tetű?

Amiben sok igaz volt; s nem tudtam mire vélni a csodát, hogy egyáltalán még ennyire méltatnak, amilyen gőgös a nagyorosz lenni tud, ha felbőszül; mert csodák-csodájára valamelyikőjük, tán a Bakhtin-epigon, vagy tán az ukrán Vasziljenko, azt találta megkérdezni tőlem, hogy miután arra is fény derült, hogy Szent Oroszország Anyánkat illetőleg minden tekintetben teljes tu-

datlanságban leledzem, pa russzki nem potyeszolok és ha azt mondják rólam, hogy imposztor vagyok, hát az is sok, annyit sem érdelek, akkor voltaképp mondjam meg igaz huligán lellemre, hogy ebben az érdemdús és emelkedett gyülekezetben mit is keresek és a továbbiakban, ha számomra egyáltalán lesznek továbbiak, tulajdonképpen mit akarok?

A kérdés telibetalált s amilyen váratlanul ért, olyan hirtelen végiggondoltam, mert nagyon belémdöfölt. Hirtelen, végig, az egészet. Mind. A sziblyá hliszcsu/Hreszta iscsu orosz flagellánsokat. Avvakum protopópát és lázadózásait. Az óhitűeket, akik odahalnak, ha nem dvumjá paljcamit vethetnek keresztet. A kiszárított mocsarakra épített palotasort. Az Érclovast a sziklán. A gigászi regényíróként is gonosz politológust, azt, aki a világot szegénnyé és pravoszlávvá akarta tenni orosz főség és fennhatóság alatt. A Kátorgát; a Gulágot. A kilencvenmillió halottat. Az illúziók Dzsingiszt megszegényítő koponyagúlait. A legyilkolt színe-virága lengyelség hekatombáit. A hopakot, a Dubinuskát. A vén reumás Paskijevicset, aki tábori bádofürdőkádját végighurcolta a Kárpátok úttalan útjain és a poroszok ellen akarta tartalékolni Atyuska erőit, de Atyuska kierőszakolta a világosi fegyverletételt. Mindez végigvillant bennem s magam is megütköztem rajta, amit hallanom kellett tulajdon számból, minekutána illendőképp megvártam az elcsendesedést és a fülek hegyező kelepését a hatásszünet végén, hogy én mit is akarok.

Ha egyáltalán számít, hogy jómagam akarok-nem akarok és mit, akármivel. Én, hogy én mit akarok Szent Oroszországgal? Felejteni. Elfelejteni, Hagymakupolástul-pópástul, Kazáni Szűzestül. Zoszima sztárjecestül. Nyelvestül-irodalmastul. Istenküldte-istenátka Szolzsenyicinestül. Földrészközi rakétástul, maffiástul. Teljes-tökéletesen. Arra az életidőre, ami nekem még hátra van. Felejteni. Elfelejteni.

Zabity, zabivaty. Érthetetlen módon erre a harminc másodpercre megeredt nagyorosz nyelvgyököm, visszatért szentorosz nyelvismeretem, a maguk anyanyelvén hallhatták, amit hallani akartak, hogy mit akarok. Hát most hallották. A dermedt csendben, ami szavaimat követte, sikerült kihátrálnom a körből.

Elsomfordáltam Tabán jótékony sötétjén, még minekelőtte meglincselhetek volna.

*

No de nem addig a', tudtam, hogy ilyen olcsón meg nem úszom, ilyen szárazon el nem viszem. A világló utcalámpák lengedező sötétjén valahogyan az én Tabánom meredekebb volt a szokottnál, a szakadékos buktatók-zuhantatók egyre sűrűbben futottak a lábam alá s néhol alig átfogható, túlvastag indákba, szakadozó sziklacserjékbe kellett kapaszkodnom, hogy alá ne suvadjak. A távoli, környező felhőkarcolók bambán, lélektelenül világítottak (égve hagyni olcsóbb, mint lekapcsolgatni) és az archeológusok épp veszekedtek az Éjjel-Nappal Bankpalota építőkkal, azért a kis haladéért, hogy kikaparhassák a nép-

vándorlaskori avar sírt, amire bukkantak, addig falatozzanak a toronydaruk. Az alapárkok/bástyák/parkolófolyosók kőlépcsői kilazultak, a fosóhomok, amire kerültek, előre-nem-látható fosóhomok volt és aki jobb híján errefele oldott kereket, a menekülő nagyokat csúszott/bukott. Imitt-amott már meredeztek az üvegfalak/plasztik falköpenyek, iránytű-ösztönömmel úgy igyekeztem, hogy zsákutcába ne kerüljek. Egy betonkeverő felborult roncsánál ért utol – nagy lihegve utolért Vasziljenko, máig sem tudom, mert látni nem láthatott, hacsak nem a kutyaszimatja után ment, a tele két üvegpapír-tögyet messziről lobogtatva:

Itt van mind! Az ukránok istene tartsa meg nekünk Önt és Nemeslelkűségét: otffelejtette. Ihol van, jól őrizze meg! És tegyen valamit a Jó Úgy Érdekében!

Az Ukrán Megújhódás Titkos Tervei abházul, grúzul és franciául; citromírásban – hogy lapjait a tűz fölé tartva, felizzó betűit egyszer és utoljára még elolvashassam.

Megköszönni sincs időm a bizalmat, Vasziljenko alakja lealszik a sötétben – már nem láthatja, hogy amilyen ügyetlen vagyok, a nagyértékű titkos Alapokmány lapjait egyenként potyogtatom el a sár és a fosóhomok hasadékaiban. A szemem szikrát hány, homlokdudoromon fogom fel a pörölycsapást, amivel találkozom. A forgóállvány majd elüt – toronydarut forgatnak rajta – ha félre nem ugrom, kész, vége, kaput. A vaslap, amivel megütöttem – istenesen szájonvágott. A magasból a nyakamba csördített káromkodást szinte hálásan fogadom: hallom, tehát élek. De fejbekólintva is, mintha mindegyre szólongatnának is valahonnan, egy fiatalos-fátyolosan csengő lányangyal hang, tán a lépéscsőforduló alsó sötétjén. A tenyeremmel elernyőzöm szememet, hogy a tabáni felhőkarcoló ne vakítsanak s látom is már.

Bogárka, abban a Vogue-ból kivágott ezüstpézsma bundájában, a Haláli-Gyönyörű.

Bogárka! Maga itt?

Magának csak Mílocska Kapílocska. Az Elromlott Vízcsap, az a hülye nő.

Nem fél? Szóbaállni a Közmegevetés és Közundor Tárgyával, amíg a tabáni Nagyoroszi Szümpozion tart?

Nem. Nem érek rá: szerelmes vagyok.

Mílocska! Hallom a hangján! Maga sír?

Igen. Elsíratom, aki maga nekem lehetett volna.

En, a vengerec: egy tetű?

Nekem a mindenem volt, amíg nem adta vissza a micsodát: mit adnak ilyenkor vissza?

A babaruhát? Hát én, azt, hogy visszaadtam volna? De Gyönyörűm!

Bánomisén. Magát, meg az egész világot. Hangosan is, és szűkölkök is, mint az elvert kutya. Aki vagyok.

Bogárka, nekünk beszélünk kell. Eztán ha még élek, azért élek, hogy letöröljem a könnyeit. Itt nem messze, tudok egy csigalépcsős kis zugot, a benyílóban a cukrászdának emelete van – ...

Hogyisne, nyalom-falom. Tudom, mi annak a vége. És különben is: rajtam a Piros Király.

De Darógaja Moja! Az istenért! Én? Álmomba se! Mivel gyanúsít?

Maga csak ne mondjon nekem ilyeneket, az egy, akit bevallott, a maga Nadjezsda Ivanovnája, de rajta kívül hány volt?

Jövök, csak ebből a zsákutcából egyszer kikeveredjek, jövök és megölelem –

Csak semmi cukrászda: akkor jó volt, nem volt baj, hogy nagyorosz, akkor kellett, ugye, a maga Nadjezsda Ivanovnája! Akkor jó volt! A „Család”! Hogy „elnyelte”? De a blinit, azt megette, a pirogot, amit sütöttek magának, a két kezével tömte a szájába, az jó volt, azt megette? Igen?!

De Bogárkám, nem egyről beszélünk, másról van itt szó –

Nem egyről? Hát miről? Másról? Szégyellje magát!

Nem gondoltam komolyan. Kiszaladt a számon.

Kiszaladt? Mert amilyen hülye, mert ilyen hülye, aki magának nem szent, de nekünk az, amilyen hülye ez a Szent Oroszország: hogy maga megtagadja, kitaszítja, elveti, és az a kitaszított, az az elkergetett magát még mindig szereti!

Ugyan-ugyan! Mért szeretne s ugyan mit, rajtam? Mílocska!

Amit rajtam. Hogy megtanultam a maga nyelvét, ezt az utálatosat, mert utálatos egy nyelv a magyar, ezt vegye tudomásul. Énekelhetetlen –

Énekelhetetlen? A magyar?!

Mert eddig titkoltam, de volt kedvesem Pétervárott, egy vengerec, ha maga nem is ismerhette, Sztjepán Pehotnij. A kedvese voltam, ezerszer nekiadtam magam és adnám ma is; de ő nem volt ilyen hálátlan.

Háládatlan – én?

Háládatlan vagy hálátlan, fene a maguk bikkfanyelvét, mondja, aminek akarja. Amit magára Mátuska Rasszija tékozolt: mert adta magát, odaadta, a bölcsőjénél is tudom, egy bábuska ringatta, odadúdolta, hogy bájuski bajú!

Nem emlékszem. Botfülű vagyok.

Botfülű? Hát akkor miért játszotta tönkre azokat a lemezeket a maga özönvíz előtti gramonfonján: Korzakovot, Glinkát, Ljadovot? És az az óriás, akit a szovjetek ha a sárba-lucskokba nem tapossák, mindannyiuknak fölébe nő: Ljeszkov! A Varázslatos! Aki a maga Milán bácsijának a bálványa volt, pedig nem olvashatta eredetiben, mert úgy nem tudott, maga meg ronggyá olvasta eredetiben: eltaszítja Ljeszkovot?

Nem taszítom.

Eltagadja Csehovot? Sesztovot? Hodaszevicset?

Ki az? Nem is tudom, sose hallottam –

Lgún! Lgún! Hát még hazudik is?!

De Kapílocska, Édes egyetlenem! Mílenyka! Isten az atyám –

Magának: istene? Sose volt. Tudja, hogy a Nagyszentfelséges a Magasságban: a mi teremtő istenünk maga is, aki ezt a nekünk-teremtett világot nekünk teremtette: az is. Ő is. Orosz! Orosz! Igenis, hogy az!

Ezt nem tudtam –

Hát most tudja! És feltámadt! Magának is ő hozza az Üdvöt! És harmadnapon vaszkreszje! És maga eltaszítja?!

Jaj dehogy-dehogy.

Hát akkor? Tán a maga szép szeméért gebedjünk meg, vagy azt hiszi, Szent Oroszország a maga krokodilkönnyeire kíváncsi? Csak azért, mert maga többé nem hajlandó látni azt a szerencsétlen országot, csak felejteni akarja? Felejteni, hogy akinek a kincseit eddig odatékozolta: a nagyvilág eddig Szent Oroszország Anyánktól mit kapott?

Maradjon ott, ahol van: már látom, merre van a jó lépcső: jövök! Mílenyka!

Majd még meg is várom, a lábam is földbegyökeredett: a ronda vengerec aki vagy, ahányan vagytok, a vengerec ronda bandája!... Szvólocs agyín! Szvólocs! Szvólocs!

A lány mintha ráigézett volna: megkövülten hallgattam átkozódásait. A bántások miatt volt-e, meglelte túlérzékenységem idegpontját, vagy mert hogy nemzeti törpeségem a fejemre olvasta: „ronda bandástul” aki vagyok. Fájdalomsújtottan álltam, könnyfutotta szemmel kerestem a sötétben, nagyorosz gőgjével hogy hol-merre van.

Beláttam, hogy zabity, zabivaty: lehetetlen felejtennem. Bárhogy küzdöttem ellene: újra megjelent. Ott, ahol századról-századra feltalálta önmagát.

Berzenkedni ellene? Meg se próbáltam.

Világtérképemen, kedvem ellenére – feltündökölt Szent Oroszország.